

אין עוד מלבדו
אשר יהיה ומיוחד

בית שלמה

פרשת אלוהים נאמר ויאמר ר' אליהו בן אביתר תבנו לי יאמר זה מקום מנוחתי

פרשת ויגש תשפ"א
גליון 229
נא לשמור על קדושת הגליון
נא לא לעיין בו בשעת התפילה וקריאת התורה

לעילוי נשמת
מוחי ורבי יצחק ב"ר יעקב יגן
הרה"ק רבי חיים אבישלום ב"ר עזרא מו"ר אבי ר' דוד שלום ב"ר שלמה דב
הרה"ק רבי אברהם משה ב"ר שמחה בונים
הרה"ק רבי יעקב צבי ב"ר יהושע אשר
הרה"ק רבי אברהם ב"ר יהודה צבי
הרה"ק רבי גרשון חנוך הענך ב"ר יעקב
הרה"ק רבי אהרן מטיטוב ב"ר צבי
הרה"ק רבי אברהם אלחנן ב"ר יהודה
הרה"ק רבי יחזקאל שרגא ב"ר חיים
הרה"ק רבי צבי בן מורינו רבי ישראל בעש"ט
הרה"ק רבי ברוך מקאמניקא
הרה"ק רבי מרדכי יוסף ב"ר יעקב
סבתנו מרת נגנדעל גניה ב"ר שלמה

פרפראות בדרך מוסר על פרשת השבוע

יוצא לאור ע"י עמותת "משנה שלמה" כל הזכויות שמורות

לקבלת גליון זה למייל שלהו בקשה ל-MISHNA.SHLEMA@gmail.com | לתרומות והקדשות ולהפצה 052-580-2345

"ויגש אליו יהודה ויאמר" (מ"ד, י"ח)

ניתן לראות כי צום עשרה בטבת המציין את תחילת המצור על ירושלים שהוביל לחורבן בית המקדש חל בסמוך לקריאת פרשת ויגש שבו מתחיל סיפור ירידת בני לגלות מצרים עד לגאולה ביציאת מצרים וניתן לראות רמז גם על הגאולה העתידית בחינת שהקב"ה מקדים רפואה למכה במילים "ויגש אליו יהודה" לפי שו"ג ר"ת ויביא יוסף גאולה שלמה רמז למשיח בן יוסף אליו העולה למניין אליה עם הכולל רמז לאליהו הנביא שיבוא ויבשר את הגאולה שנכתב בלא האות וא"ו רמז לאות וא"ו שלקח יעקב מאליהו עד שיבוא ויבשר את הגאולה יהודה רמז למשיח בן דוד שיצא מיהודה ושלושתם יחד יבואו ויבשרו לנו בעז"ה על בוא הגאולה בקרוב ממש ואחרי שהרפואה מוכנה יכול הכתוב לבוא ולספר את סיפור היציאה לגלות ולא במקרה פרשה זו מתחילה בפס' י"ח רמז לכך שעם ישראל יהיה חי גם לאחר הגלות

"ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו" (מ"ד, כ')

תרגום אונקלוס - ואמרנא לרבונא אית לנא אבא סבא ובר סבתין זעיר ואחווה מית וא שתאר הוא בלחודוהי לאמה ואבדהי רחמים לה

ויהי כי זקן יצחק (כ"ז, א') קטן זהו יעקב שעליו נאמר "ותלבש את יעקב בנה הקטן" (כ"ז ט"ו) וכן עליו נאמר ויותר יעקב לבדו ואחיו מת זה עשו שרשעים בחייהם קרואים מתים לבדו לאמו היינו לשכינה הנקראת אם ובני יעקב הם היחידים שיכולים להקים שכינתא מעפרא ואתה הקב"ה אב רחמן הראה את אהבתך אלינו והצליח דרכי ושים בפני דברים הנשמעים שיכנסו ללב האיש והצל אותנו מצרה זו על מנת שנוכל להמשיך את שושלת האבות המפוארת וגם אנו ניידח קודשא בריך הוא ושכינתה ונקדש את שמך בעולם

יהודי שנמצא בצרה מה עושה מזכיר זכות אבות ניתן בס"ד לרמוז כי יהודה בגשתו אל יוסף מזכיר הוא זכות אבות שבזכותם יצליח הקב"ה בדברו אל יוסף אונקלוס מתרגם את המילה אדני רבונא על כן כך נפרש את דברי יהודה ריבונא של עולם הרי אתה יודע שיש לנו אב זקן שזוהו אברהם זקנו כמובא בפיוט על עקידת יצחק שאומרים בסליחות ולפני התקיעות יש לנו אב זקן המתייחס לאברהם וכן התרגום כותב סבא ורגיל האדם לקרוא לסב אביו סבא וילד זקנים זהו יצחק שכן נולד הוא לעת זקנתם של אברהם ושרה וכן עליו נאמר

"ויאסר יוסף מרפבתו ועל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד" (מ"ו, כ"ט)

ראש"י - ויאסור יוסף מרפבתו. הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה להודרו לכבוד אביו לכאורה נראה כי חסרות כמה מילים בפירושו של רש"י הקדוש והן מכאן שהאהבה מקלקלת את השורה שכן מצאנו פעמים נוספות שאנשים מכובדים התעסקו בהכנת כלי תחבורתם אצל אברהם נאמר ויחבש את חמרו (כ"ב, ג') ורש"י על אתר כותב "הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו שהאהבה מקלקלת השורה" ולהבדיל אצל בלעם נאמר (במדבר כ"ב כ"א) ויחבש את אתנו ורש"י כותב "מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו" על כן היה נראה כי היות שיוסף התעסק בעצמו בהכנת המרכבה למרות שהיו לו הרבה עבדים שיעשו זאת במקומו היה מן הראוי לכתוב מכאן שהאהבה מקלקלת את השורה שפירושה שאהבה גורמת לאנשים להתנהג לא כמקובל שאע"פ שהיה מי שיאסר את המרכבה במקומו בכל זאת הוא בעצמו עשה זאת ונראה לתרץ כי רש"י בא ללמד

משנת הצדיק - הרה"ק רבי עזרא ששון דנגור זצוק"ל זי"ע - י"ג טבת (שישי)

חכם עזרא ששון דנגור נולד לאביו רבי ראובן בכ"ו אב תר"ח (1848) בבגדאד שבפיראק. הרב עזרא ששון למד תורה בבית המדרש 'בית זלכה' אצל חכם עבדאללה סומך זי"ע. בשנת תרי"ח (1858). כשהיה בן עשר, מת עליו אביו, והוא בעצמו דרש את הדרושים למנוחת הנפטר הנהוגים בתוך שנת האבל. בשנת תרכ"ו (1866) חכם עזרא ששון דנגור נשא אישה. תלמידי 'בית זלכה' הנשואים, קיבלו תמיכה כספית לפרנסת משפחתם, אך חכם עזרא ששון דנגור נמנע מלקבל את התמיכה, ולמד בבית המדרש מחצית היום, ובחציו השני עסק במסחר. הרב עזרא ששון דנגור שימש גם כמורה, שוחט וכותב שטרות. בשנים תר"מ-תרמ"ו (1880-1886) אף נתמנה אחראי לכתיבת השטרות. סמוך לשנת תרנ"ב (1892) חכם עזרא ששון דנגור הפסיד את כל כספו במסחר, ונאלץ להתפרנס מן הרבנות. הוא הוזמן לכהן כרבם של בני קהילת יוצאי בגדאד שישבו בראנגון שבבורמה. הוא שימש בתפקיד זה כשנתיים, ואז שב לבגדאד. בשנת תרנ"ז, חכם עזרא ששון דנגור החל לנהל בהתנדבות את בית הכנסת הגדול של בגדאד.

בשנת תרס"ג קיבל רישיון מהסולטן הטורקי להקמת בית דפוס בבגדאד. בבית הדפוס נדפסו על ידי חכם עזרא ששון ובניו כמאה וארבעים ספרים, הראשון שבהם סידור תפילה כמנהג יהודי בגדאד. בית הדפוס היה פעיל עד לשנת 1921. בשנת תרפ"ג נתמנה לחכם באשי, הרב הראשי של קהילת יהודי בגדאד, שתפקידו היה לפקח על העדה בענייני דת ולתווך בין הקהילה לבין הרשויות. בשנת תרע"ז (1917) העלילו השלטונות הטורקיים עליה על 17 יהודים, עינו ורצחו אותם. בין הנרצחים היה חכם יחזקאל ברוך דנגור, אחיו של חכם עזרא ששון. חכם עזרא ששון דנגור נפטר ביום י"ג טבת תר"ץ (1930) ונקבר בבגדאד. חיבוריו של חכם עזרא ששון הם: 'אמרי קהלת' – ביאור ותרגום לערבית לספר קהלת; 'מנחה בלולה' – דינים, מנהגים ופיוטים, ספר שאלות ותשובות, ספר דברי הימים של בגדאד, ביאור לתורה ותרגומה לערבית, חידושים ומאמרים בענייני דרך ארץ, דרוש, 'עדי זהב' – פירושים לתורה. חלק מחיבוריו עדיין בכתב יד ולא נדפסו.

וכתב הרב "כבוד את אביך ואת אמך, למען יאריכון ימיך על האדמה אשר ה' א-להיך נותן לך" - שאהבת וכבוד אב ואם הם מקור כל החנינה והחמלה והטובה ונשיאות פני הזקנים, השופטים והמורים בעם - שבלעדין אי אפשר שתקיים זמן רב הכרת בני האדם וסדר הנכון במדינה. כי מי שאינו אוהב את אבותיו, ועובד אותם בעת עוניים, ואינו מרחם עליהם - אכזר הוא, ולב אבן בקרבו, ואיך יחון עניים ואביזנים, יתומים ואלמנות, מי שאינו נושא פני אבותיו וסר למשמעתם, איך ישא פני זקן ואיך ישמע לקול השופטים היושבים על מדין והנה בכל עשר הדברות תמצא לשון יחיד - שה' עם כלל ישראל מדבר כמו אל אדם יחיד, ומעתה מצווח ה' - לכל האומה בכללה, שתשמור ותשגיח על אהבת וכבוד אב ואם - שהם מקור החנינה והחמלה בכבוד ונשיאות פני זקן, כהן ושופט, למען שעל ידי כך יאריכון ימיהם על האדמה, שתקיים טובת חברת ישראל וסדר הנכון במדינה, ותעמוד החומה על אדמתם ימים רבים.

עוד כתב הרב "חודש תשרי, זמן האסיף, תקופת השנה. וכן קהלת מדבר על זמן חיי האדם, שלטוף יאסף אל עמיו לתקופת השנים, אשר יחנה פה על הארץ. כמו ששומרים האנשים, בזה הזמן, את עצמם ואת מקניהם משינוי הרוחות, ונכנסים מן השדות אל הבתים, וגם דגים ותרופים מכניסים אותם אל האוצרות, לשומרם שמירה מעולה מן הליסטים ומן הגשמים וכיוצא - כן ישמור האדם את נשמתו."

ועל לימוד התורה כתב הרב "תורה שבכתב נקראת - דבר ה', ותורה שבעל פה נקראת - אמרי ה'. הלא תראה שבש"ס נאמר: אמר ר' פלוני - משום שבתורה שבכתב נאמרו כל המצוות בקיצור ובדרך כלל, אבל בתורה שבעל פה נתבארו כל המצוות בפרטיהן וביאוריהן באריכות. ונראה לעניות דעתי כי זהו כוונת רז"ל: דיבור - קשה, אמירה - רכה. כי דיבור התורה - קשה, כי הוא סתום וחתום ואינו מובן. אבל אמירה - רכה, תורה שבעל פה שבאה לבאר המצווה בפרטות."

דובב שפתי ישנים - ליקוטים מספרים שפחות מוכרים כוכב מיעקב - בהדפסת ר' נתן שריפטגוססער

כי לגוי גדול אשימך שם אנכי ארד עמך גו' נרמז בזה ב"פ מרדכי והוא ענין ועת צרה היא ליעקב וממנה יוש"ע כי מרדכי הוא גלגול יעקב ע"ה ממנה אותיות מהמ"ן יוש"ע אותיות עש"ו כי המן שורש עש"ו ויהפך לממנה יוש"ע כמו' וכ"ו נרמז ליעקב ע"ה והוא רמז

"וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַפְּסָק הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ פְּנֵעַן בְּשֶׁבַר אֲשֶׁר הֵם שְׁבָרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַפְּסָק בֵּיתָה פְּרַעָה"
(מ"ז, י"ד)

וילקט יוסף את כל הכסף גו' ויתום הכסף, הבו מקניכם גו' ונהיה אנחנו ואדמתנו גו' הא לכם זרע גו' והיינו עבדים גו' לאיזהו ענין סיפורה לנו כל זאת ואפשר לרמז בזה ענין נכבד בעוה"י כי כשתדקדק תמצא שב-ד' סוגים השביר להם האוכל הא' במחיר הכסף הב' במחיר המקנה הג' במחיר הזרעים הד' במחיר גופם להיות עבדים ואפשר ע"פ מה שמבואר בכתבי האריז"ל בענין גלות מצרים שהיתה לבירור הניצוצות כידוע ולכן צוה עליהם שימולו כאמרם ז"ל מפני שהיו רחוק מהם מאד לפי ערך שקיעתם בטומאה כי לולא זה מדוע ביקש מהם דבר שלא נצטוו עליו אלא להנ"ל אפשר שהיה כוונתו לקרבם מעט ע"י המילה כטעם הרמב"ם להמעט תאות המשגל כידוע ועי"ז יוכל לברר הניצוצות כמובן ולכן בחר בד' הסוגים שהם דומים צומח חי מדבר מן הכסף שהוא הדומם מן האדמה שאמר להם הא לכם זרע וזרעתם גו' שהוא הצומח מן המקנה שהוא החי ומן האדם שהוא המדבר ע"י שלקחם לעבדים והשלים תיקונו ע"צ הראוי כנ"ל דרך רמז קצת לכאורה

סגולה לפרנסה - החזקת תלמידי חכמים

וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעָה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פְּרַעָה (מ"ז, י')

רש"י - ויברך יעקב. בדרך כל הנפטרים מלפני שרים מברכים אותם ונוטלים רשות ומה ברכה ברכו שיעלה נילוס לרגליו לפי שאין מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ (תנחומא)

שנות הרעב. לאור הנ"ל יכול הקב"ה לענות לפרעה אמנם אמרתי שיהיה שיעבוד אך לא אמרתי באיזו צורה יכולת להושיב אותם ללמוד תורה ובכך לשבר את גופם וזה יהיה שעבודם כמו שכתוב, תורה מתשת כוחו של אדם (סנהדרין כ"ו, ע"ב) אך אתה בחרת להעביד אותם ממש ולא למדת על כוחו של לימוד התורה ממה שלימד אותך יוסף ועוד גרמת להם ביטול תורה למה לא התייעצת עם צדיק הדור כמו שעשית בענין החלומות הרי יוסף כבר אמר לך "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם ושיתוהו על ארץ מצרים" (מ"א, ל"ג) על זה אתה נענש וכן מופיע בשם הסטיפלר זי"ע כי פעמים נגזר על האדם שלא יישן בלילה אך יש לו בחירה כיצד לא יישן האם זה יהיה כיוון שיצטרך לחכות בחדר מיון עקב בעיה רפואית ל"ע או שבמקום זה בלילה יעמול ויעסוק בתורה בבית המדרש וע"י כך לא יישן והבחירה היא בידי האדם כיצד תתקיים הגזירה דבר זה מלמד אותנו התנא באבות ר"פ נחונ"א בן הקנה אומר, כל הפוקל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ. וכל הפוקל ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ (אבות ג', ה') ורמז לדברים בשם התנא נחוניא מלשון נחון היינו מי שניחן בשכל מעדיף להיות בחינת בן הקנה דהיינו זקן זה קנה חכמה ע"י שקבל עליו עול תורה מאשר להיות תחת עול דרך ארץ היינו תחת עמל וטורח הפרנסה כמו שמפרש הרב מברטנורא זי"ע

יכול פרעה לטעון לפני הקב"ה מדוע הענשת אותי על ששעבדתי את בני" בפרך הרי כתוב בתורה במפורש בברית בין הבתרים ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה אזי קיימתי את גזרתך ואפילו הדרתי בה אך לא אני זה שבחרתי שהשעבוד יהיה אצלי אתה בחרת א"כ מדוע קיבלתי כאלה מכות עונה לו הקב"ה אם אתה כל כך מהדר במה שכתוב בתורה כשבא אליך יוסף ואמר לך שיהיו שבע שנות רעב ושבע שנות רעב כמה שנות רעב היו לך בסוף רק שנתיים א"כ מדוע אז לא באת להתלונן שיש להשלים עוד חמש שנות רעב כמו שיוסף הבטיח. אך אם נשים לב יוסף נותן עצה לפרעה תדע שאמנם שנות השבע יהיו שבע אך שנות רעב יהיו שבע או שנתיים וכך אומר יוסף לפרעה "קָמֹו שֶׁבַע שָׁנִי רָעַב אֶחְרִיָּהוּ וְנִשְׁפַח כָּל הַשֶּׁבַע בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכֹלֶה הָרָעַב אֶת הָאָרֶץ" שבע שני היינו שבע או שנתיים הכל תלוי במעשים שלך כי אם תהיה במצרים תורה ותתמוך בלומדי התורה אזי השבע יהפוך לשנתיים חמש שנים יורדות כנגד חמשה חומשי תורה אך אם לא תעשה כן יהיו שבע שנות רעב, פרעה הבין את העצה ולכן נתן לבני" את ארץ גשן לפתוח שם בתי מדרש כמובא ודאג לכל מחסורם של בני" ולכן ברך אותו יעקב שבזכות זה הוא מברך אותו שהנילוס יעלה וישקה את ארץ מצרים ובוה ייגמרו שנות הרעב דבר זה נרמז בברכת יעקב שכן ברך אותו שהמים המשולים לתורה יעלו אזי זה ישפיע שפע ברכה על כל ארץ מצרים ויתמו